

Παρηγορητική Φροντίδα

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΡΚΙΝΟΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΑΣΘΕΝΩΝ

Μήνυμα Συντακτικής Επιτροπής

Αγαπητοί συνάδελφοι, αγαπητοί φίλοι

Η συντακτική επιτροπή ευχαριστεί θερμά για τα θετικά σχόλια που απέσπασε η έκδοση του πρώτου τεύχους του επιστημονικού και ενημερωτικού εντύπου «Παρηγορητική Φροντίδα». Το δεύτερο τεύχος είναι αφιερωμένο στην Παγκόσμια Ημέρα Ξενώνων και Παρηγορητικής Φροντίδας, που θα γιορταστεί στις 7 Οκτωβρίου 2006.

Η Παγκόσμια Ημέρα οργανώθηκε για πρώτη φορά, με ιδιαίτερη επιτυχία, στις 8 Οκτωβρίου 2005, με θέμα «πρόκληση για δράση» και σκοπό την υποστήριξη και ανάπτυξη υπηρεσιών παρηγορητικής φροντίδας ανά την υφήλιο. Το θέμα του φετινού εορτασμού είναι «πρόσβαση στη φροντίδα για όλους».

Καθημερινά εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο που πάσχουν από κάποιο ανίατο νόσημα, πονούν και υποφέρουν άσκοπα, είτε γιατί δεν γνωρίζουν, είτε γιατί δεν έχουν πρόσβαση στη φροντίδα που δικαιούνται.

Κύριος στόχος των διοργανωτών είναι η Παγκόσμια Ημέρα να βοηθήσει στην κατανόηση της έννοιας της Παρηγορητικής Φροντίδας και να προβάλλει τον σημαντικό ρόλο των Ξενώνων (και όλων εκείνων των δομών) στην εξασφάλιση υψηλής ποιότητας περιθαλψής.

Παρότι η παρηγορητική ιατρική, τις τελευταίες δεκαετίες, έχει τύχει ευρείας αποδοχής και έχει κριθεί από τα θετικά αποτελέσματά της, μέρος της κοινής γνώμης και του ιατρικού κόσμου εξακολουθεί να αγνοεί τον πραγματικό ρόλο της.

Ο όρος «Παρηγορητική Φροντίδα» δεν σημαίνει ελεημοσύνη ή φιλανθρωπία, ούτε ερμηνεύεται ως «κάτι που γίνεται έτσι για να γίνει έστω κι αν δεν ωφελεί σε τίποτα».

Η παρηγορητική φροντίδα έχει αρχές και κανόνες. Μελετά, υιοθετεί τεκμηριωμένες επιστημονικές προσεγγίσεις και εφαρμόζει τεχνικές ικανές:

- Να ανακουφίσουν τους ασθενείς από τον πόνο και τα άλλα δυσάρεστα συμπτώματα
- Να υποστηρίξουν τις ψυχολογικές, πνευματικές, ηθικές και κοινωνικές ανάγκες τους
- Να προσθέσουν ποιότητα ζωής στις μέρες τους, έστω κι αν δεν μπορούν να προσθέσουν μέρες στη ζωή τους.

Τα μέλη της Ελληνικής Εταιρείας Παρηγορητικής και Συμπτωματικής Φροντίδας Καρκινοπαθών και μη Ασθενών και σε αυτό τον εορτασμό όπως και στον προηγούμενο, θα ενώσουμε τις προσπάθειές μας με αυτές των εκατοντάδων χιλιάδων συνειδητοποιημένων πολιτών και επιστημονικών φορέων από όλο τον κόσμο με σκοπό:

- Να μοιραστούμε το όραμά μας για την ανάπτυξη υπηρεσιών παρηγορητικής φροντίδας και τη δημιουργία ειδικών Ξενώνων στην Ελλάδα
- Να ευαισθητοποιήσουμε το κοινό για τις ανάγκες –ιατρικές, κοινωνικές, ψυχολογικές, ηθικές- που έχουν οι ασθενείς με

«Πρόσβαση στη φροντίδα για όλους»

χρόνια ανίατα νοσήματα.

- Να πείσουμε την πολιτική ηγεσία αυτού του τόπου, για τα οφέλη που προσφέρουν οι υπηρεσίες παρηγορητικής φροντίδας στους πολίτες
- Να καλέσουμε, για μια ακόμα φορά, τους διαχειριστές των προγραμμάτων Υγείας να στήσουν «ευήκοον ους» και να ακούσουν τη φωνή μας. Τη φωνή αυτής της ομάδας των ανθρώπων που διαθέτουν τη γνώση, την εμπειρία, το πάθος, το όραμα και που επί σειρά ετών μάχονται να κάνουν πράξη την παροχή παρηγορητικής φροντίδας στην πατρίδα μας.
- Να προτείνουμε στην Πολιτεία, στο Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης να μας αξιοποιήσει στο σχεδιασμό προγραμμάτων εκπαίδευσης και στην οργάνωση της σύγχρονης υγειονομικής πολιτικής που επιτάσσει την ένταξη της Παρηγορητικής φροντίδας στο Εθνικό Σύστημα Υγείας της Χώρας.

Αγαπητοί φίλοι

Η συμμετοχή σας στον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Παρηγορητικής Φροντίδας είναι πολύτιμη. Σας περιμένουμε

Με συναδελφικούς και φιλικούς χαιρετισμούς

Ασπασία Οικονόμου
Υπεύθυνη Έκδοσης

**ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΞΕΝΩΝΩΝ ΚΑΙ
ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ
7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2006**

Μήνυμα Προέδρου

Αγαπητοί συνάδελφοι και φίλοι

Η Παγκόσμια Ημέρα Παρηγορητικής Φροντίδας είναι μια ημέρα συνειδητοποίησης των τεράστιων προβλημάτων που καθημερινά αντιμετωπίζουν εκατομμύρια ασθενείς σε όλο τον κόσμο, υποφέροντας αδικαιολόγητα από πόνο, ανεξέλεγκτα συμπτώματα και έλλειψη ψυχολογικής υποστήριξης. Είναι η μέρα που πρέπει να ενώσουμε τις δυνάμεις μας με στόχο η Παρηγορητική Φροντίδα να παρέχεται από την αρχή της νόσου και όχι στα τελικά της στάδια.

Στην έκδοση που κρατάτε στα χέρια σας, έχετε την ευκαιρία να διαβάσετε τη διακήρυξη της Βενετίας, η οποία υπογράφεται από όλες τις μεγάλες ενώσεις τις σχετικές με την βελτίωση και ανάπτυξη της παρηγορητικής φροντίδας στον κόσμο και η οποία αποτελεί την επιτομή των συμπερασμάτων για τις ανάγκες του χώρου παγκοσμίως και των λύσεων που προτείνονται. Μπορείτε επίσης να ενημερωθείτε για τις δραστηριότητες που ανέπτυξε η ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α. στην Ελλάδα με αφορμή την περσινή πρώτη παγκόσμια ημέρα κι αυτές που ετοιμάζει για την φετι-

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗΣ – ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΚΑΡΚΙΝΟΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΑΣΘΕΝΩΝ (ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α.)

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΑΡC
ΜΕΛΟΣ ΕCΕΡΤ

Ξεφίου 7, Αθήνα 11471

Τηλ. 210-6457878
Fax 210-6421710
www.grpalliative.org
email eirini@mbn.gr

Δ.Σ. ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α

Πρόεδρος: Αθηνά Βαδαλοούκα
Αντιπρόεδρος: Ιωάννα Σιαφάκα
Γραμματέας: Άννα Κρέσπη

Αν. Γραμματέας: Ευνομία Αλεξοπούλου Βραχνού
Ταμίας: Φωτεινή Κωνσταντάκη
Μέλη: Εριφύλλη Αργύρα
Διονύσιος Δίπλας
Χρήστος Ιατρού
Καλλιόπη Παναγιωτάκη

Επίτ. Πρόεδρος: Βασιλική Χειμωνίτση-Κυπρίου

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Υπεύθυνος Έκδοσης: Ασπασία Οικονόμου

Μέλη: Ευνομία Αλεξοπούλου Βραχνού
Διονύσιος Δίπλας
Χρυσούλα Καραναστάση
Μαρία Κοκολάκη
Ελένη Μόκα
Καλλιόπη Παπαϊωάννου

νή. Εγώ θα ήθελα συνοπτικά να σας ενημερώσω για τα συμπεράσματα που βγάλαμε από την περσινή μας κινητοποίηση.

- Υπάρχει τεράστιο κενό ενημέρωσης του ελληνικού πληθυσμού σχετικά με τις παρεχόμενες υπηρεσίες στον τομέα της παρηγορητικής φροντίδας. Η ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α καταβάλει κάθε προσπάθεια όμως αρωγή του Υπουργείου για την κάλυψη αυτού του κενού είναι απαραίτητη.

- Διαπιστώσαμε μια συγκινητική ανταπόκριση των πολιτών στα μηνύματά μας τόσο σε επίπεδο ενθάρρυνσης του έργου μας -μην ξεχνάτε ότι τα έξοδα της εταιρείας καλύπτονται κυρίως από δωρεές- όσο και σε επίπεδο διάθεσης για προσφορά εθελοντικής εργασίας. Το εθελοντικό κίνημα αναπτύσσεται παγκοσμίως θεαματικά και οι Έλληνες έχουν όλη την καλή διάθεση να συμμετάσχουν σε αυτό. Τα πρώτα βήματα για την οργάνωση του εθελοντισμού στο χώρο μας έχουν γίνει από την πλευρά της ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α. Το επόμενο βήμα το περιμένουμε από σας και συγκεκριμένα από τους συναδέλφους που εργάζονται στα ανά την Ελλάδα κέντρα πόνου και παρηγορητικής φροντίδας: Περιμένουμε την ανταπόκρισή σας στην επιστολή που σας έχουμε εδώ και αρκετό καιρό στείλει και με την οποία σας ζητάμε να μας αναφέρετε τις ανάγκες σας σε ανθρώπους που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην ψυχολογική, γραμματειακή ή άλλη υποστήριξη στο πλαίσιο της λειτουργίας του κέντρου σας. Παρακαλούμε θερμά να επικοινωνήσετε μαζί μας προκειμένου να γίνει η χαρτογράφηση των αναγκών μας πανελληνίως.

- Διαπιστώσαμε επίσης ότι πέραν των προσωπικοτήτων του επιστημονικού, καλλιτεχνικού και πνευματικού χώρου, υπάρχουν και πολιτικές προσωπικότητες με ειλικρινή διάθεση να συμβάλλουν στην αναβάθμιση της παρεχόμενης στη χώρα μας παρηγορητικής φροντίδας. Για παράδειγμα, ο περσινός εορτασμός, έφερε μεταξύ άλλων κοντά μας τον πρόεδρο του ΣΥΝ κ. Αλέκο Αλαβάνο ο οποίος πέραν της υπογραφής του στο κείμενο συμπαράστασης που κυκλοφορήσαμε, κίνησε και τη διαδικασία κατάθεσης στη Βουλή επερώτησης με βάση την ενημέρωση που του κάναμε. Την επερώτηση κατέθεσε ο βουλευτής κ. Θανάσης Λεβέντης (αρ. 4174/3.11.2005) με θέμα «Υπολειπόμενη Ιατρείων Πόνου στα Δημόσια Νοσοκομεία», ο οποίος μεταξύ άλλων ρώτησε τον τότε αρμόδιο υπουργό κ. Ν. Κακλαμάνη

1. Τι μέτρα θα πάρει για την εφαρμογή της υπουργικής απόφασης του 1992 για κατ' οίκον νοσηλεία στους οργανισμούς των Νοσοκομείων;
2. Για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στα Νοσοκομεία, ώστε να στελεχωθούν τα Ιατρεία Πόνου και παρηγορητικής αγωγής;
3. Για τη διάθεση κλινών στα Νοσοκομεία για την αντιμετώπιση των ασθενών τελικού σταδίου;
4. Για νέες θέσεις ιατρικού, νοσηλευτικού και παραϊατρικού προσωπικού για τη δημιουργία και στελέχωση ξενώνων;
5. Για την αλλαγή της συνταγογράφησης ναρκωτικών ουσιών, ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες των ασθενών χωρίς πρόσθετες ταλαιπωρίες;
6. Για την απορρόφηση κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για εκπαίδευση προσωπικού στην παρηγορητική φροντίδα;

Ο υπουργός απάντησε ότι: «Η παροχή και ανάπτυξη της παρηγορητικής αγωγής στα Νοσοκομεία του ΕΣΥ ως επί το πλείστον παρέχεται στα Ιατρεία Πόνου που λειτουργούν σε αυτά. Για την έγκριση και λειτουργία των εν λόγω ιατρείων δεν υφίστανται ειδικές θεσμοθετημένες διατάξεις, όπως και για κανένα άλλο εξειδικευμένο ιατρείο, συνεπώς η λειτουργία τους αποφασίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο του οικείου Νοσοκομείου εφόσον υπηρετεί γιατρός που διαθέτει ανάλογη εκπαίδευση στο αντικείμενο, με εξαίρεση ελάχιστα Νοσοκομεία στους οργανισμούς λειτουργίας των οποίων από ετών αναφέρονται Μονάδες Ανακούφισης Χρόνιου Πόνου ή ειδικές Πανεπιστημιακές Μονάδες Χρόνιου Πόνου.

Πέραν των ανωτέρω η αρμόδια υπηρεσία του ΥΓΚΑ πρόσφατα ζήτησε τη παροχή σχετικής γνωμοδότησης από το Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας σε ότι αφορά τις απαιτούμενες προϋποθέσεις λειτουργίας των προαναφερομένων ιατρείων ή μονάδων καθώς και τα προσόντα των υπεύ-

θωνων ιατρών που τα λειτουργούν προκειμένου στη συνέχεια να εκδοθεί σχετική Υπουργική Απόφαση που θα αποσταλεί στα Νοσοκομεία για την εφαρμογή της, με σκοπό την ορθή λειτουργία των Ιατρείων/Μονάδων Πόνου στα Νοσοκομεία για την καλύτερη αντιμετώπιση και ανακούφιση των βαρέως πασχόντων ασθενών».

Διαπιστώνετε αγαπητοί συνάδελφοι από τα παραπάνω ότι ο πρώην Υπουργός δεν δεσμεύτηκε να εντάξει στους Οργανισμούς των Νοσοκομείων τα κέντρα πόνου ώστε να αυξηθούν οι θέσεις των επαγγελματιών υγείας και δεν απάντησε στο ευαίσθητο θέμα της κατ'οίκον νοσηλείας που είναι η κύρια διεκδίκηση στην παροχή Παρηγορητικής Φροντίδας!!

Στη συνέχεια της απάντησης αναφέρεται: «Η συνταγογράφηση των ναρκωτικών φαρμάκων υπόκειται στις διατάξεις του Ν.5539/32, Ν1729/87, Ν2161/93 και Υπουργικών Αποφάσεων με κυριότερη την αριθμ. Α6β/6543/88, προς αποφυγήν τυχόν εκτροπής αυτών από τη νόμιμη στην παράνομη κυκλοφορία και εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την κατάταξή τους στους Πίνακες του Ν1729/87.

Εκτιμώντας ότι:

Οι ρυθμίσεις πρέπει να αποβλέπουν αφενός στην τήρηση των επιταγών του νόμου που αποβλέπει στην προστασία της κοινωνίας και αφετέρου στην κάλυψη των απαραίτητων αναγκών συνανθρώπων μας πασχόντων από νοσήματα που απαιτούν τη χορήγηση των ουσιών αυτών.

Η νόμιμη διάθεση των ουσιών αυτών πρέπει να είναι ασφαλής ώστε να μην υπάρχει ούτε ευχέρεια καταστρατήγησης από παράνομους αλλά και χωρίς η διαδικασία να οδηγεί στην εξουθένωση των αρρώστων και του περιβάλλοντός τους η αρμόδια υπηρεσία ζήτησε από τα Νοσοκομεία και τα Ιατρεία Πόνου προτάσεις προς απλούστευση διαδικασιών χορήγησης των ναρκωτικών φαρμάκων για την καλύτερη εξυπηρέτηση των ασθενών (σχετ. το αριθμ. ΔΥΓ3γ/οικ.47540/5.5.2005 έγγραφό μας).

Ήδη εξεδόθη η αριθμ. ΔΥΓ3γ/39854/10.11.05 Υπουργική Απόφαση με την οποία απλουστεύεται η διαδικασία χορήγησης των φαρμάκων που περιέχουν κωδεΐνη.

Βρίσκεται σε εξέλιξη και η έκδοση Απόφασης με την οποία απλουστεύεται η διαδικασία χορήγησης ναρκωτικών φαρμάκων και στους χρονίους πάσχοντες κατ'αναλογία με τα ισχύοντα για τους καρκινοπαθείς.

Το όλο θέμα της συνταγογράφησης των ναρκωτικών φαρμάκων με τις σχετικές προτάσεις των ενδιαφερομένων έχει τεθεί υπόψη της αρμόδιας Επιτροπής Ναρκωτικών προς εξέταση».

Θα ήθελα να τονίσω ότι τα προβλήματα διάθεσης των ναρκωτικών λύνονται με την συνεργασία αρμοδίων και υπεύθυνων φορέων. Με θλίψη σας ενημερώνω ότι παρά τις συνεχείς ενοχλήσεις μας ο κ. Κακλαμάνης δεν συζήτησε με την Εταιρεία μας, της οποίας τα μέλη προσφέρουν την Παρηγορητική Φροντίδα στην Ελλάδα στελεχώνοντας τα κέντρα Πόνου και Παρηγορητικής Φροντίδας. Ελπίζουμε ότι ο σημερινός Υπουργός θα δείξει την απαιτούμενη ευαισθησία για τα προβλήματα του χώρου μας.

Αγαπητοί φίλοι και συνάδελφοι

Η αναβάθμιση της παρηγορητικής φροντίδας είναι υπόθεση όλων μας. Η επικοινωνία σας με την ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α., η κατάθεση προτάσεων, προβληματισμών και σκέψεων για έναν δημιουργικό διάλογο στο χώρο μας είναι απαραίτητη. Η εφημερίδα και το site μας ως γίνουν χώρος συνάντησής μας.

Σας περιμένουμε όλους στις εκδηλώσεις της γιορτής της Παγκόσμιας Ημέρας Παρηγορητικής Φροντίδας

Με Εκτίμηση

Αθηνά Βαδαλούκα

Η Ελληνική Εταιρεία Παρηγορητικής και Συμπτωματικής Φροντίδας Καρκινοπαθών και μη Ασθενών (ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α.) προγραμματίζει μια σειρά εκδηλώσεων στο πλαίσιο του εορτασμού της Παγκόσμιας Ημέρας Παρηγορητικής Φροντίδας.

Οι εκδηλώσεις και άλλες παράλληλες δραστηριότητες είναι:

- Επιστολή στον Υπουργό Υγείας κ. Αβραμόπουλο
- Έκδοση εορταστικού γραμματόσημου
- Μετάδοση τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών μηνυμάτων
- Αφιέρωμα στο ένθετο «Ιατρικά» της εφημερίδας «Ελευθεροτυπία» και διανομή μέσω αυτής ενημερωτικών τρίπτυχων της ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α. (3/10/06)
- Περιοδεία έκθεσης φωτογραφίας της Χριστίνας Βάζου με θέμα «Παρηγορητική Φροντίδα»
- Εκδήλωση στη Χίο με ομιλία του μέλους μας Αναισθ/γου κ. Π. Στεφάνου με έκθεση φωτογραφίας - ανακοίνωση στον τοπικό Τύπο και προβολή τηλεοπτικού μηνύματος
- Κυκλοφορία ανοιχτής επιστολής και συγκέντρωση υπογραφών συμπαράστασης στην προσπάθεια για βελτίωση της παροχής παρηγορητικής φροντίδας στην Ελλάδα
- Συνέντευξη Τύπου

Η κορύφωση των εκδηλώσεων είναι την Πέμπτη 5 Οκτωβρίου στην αίθουσα του Ωδείου «Φίλιππος Νάκας» (Ιπποκράτους 41) στις 8.30 το βράδυ, με τον Νότη Μαυρουδή να παρουσιάζει «Τραγούδια με ανιγμάτα και γρίφους» μαζί με την Μόρφω Τσαϊρέλη και τον Παναγιώτη Μάργαρη.

Η πρόσκληση είναι ανοιχτή για όλους εκείνους που έχουν την ευαισθησία να προσεγγίσουν την υπόθεση της Παρηγορητικής Φροντίδας.

Πολύτιμοι συμπαραστάτες στην υλοποίηση των εορταστικών εκδηλώσεων στάθηκαν: ο συνθέτης Νότης Μαυρουδής, ο ηθοποιός Πασχάλης Τσαρούχας, η φωτογράφος Χριστίνα Βάζου, οι γραφίστες Σοφοκλής Συμεωνίδης και Γιάννης Ζούμπας και για την πραγματοποίηση των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών μας μηνυμάτων οι εταιρείες "Scholz & Friends" και "X-Raited". Ευχαριστούμε θερμά για την παραχώρηση της αίθουσας τη διεύθυνση του Ωδείου Φίλιππος Νάκας. Χορηγοί των εκδηλώσεων είναι τα ελληνικά τμήματα των εταιρειών **Janssen** και **Phizer**.

Η Ευρωπαϊκή Εταιρεία Παρηγορητικής Φροντίδας (EAPC) και η Παγκόσμια Εταιρεία Παρηγορητικής Φροντίδας (IAHPC), συνεργάστηκαν για την σύνταξη της Διακήρυξης της Βενετίας, με σκοπό την έρευνα και την προαγωγή της Παρηγορητικής Φροντίδας σε όλο τον κόσμο, με ιδιαίτερη έμφαση στις αναπτυσσόμενες χώρες. Τον Μάιο του 2006, κατά τη διάρκεια του 4ου Πανευρωπαϊκού Ερευνητικού Forum της EAPC στη Βενετία, και σε μία κοινή συνάντηση με την IAHPC παρουσία αντιπροσώπων οργανώσεων με αντίστοιχα ενδιαφέροντα, συντάχθηκε η Διακήρυξη της Βενετίας.

Η Διακήρυξη της Βενετίας διαμορφώθηκε ως εξής:

Εμείς που υπογράφουμε το παρακάτω κείμενο, ως εκπρόσωποι διεθνών, εθνικών και τοπικών οργανώσεων Παρηγορητικής Φροντίδας

- Αναγνωρίζοντας ότι πάνω από ένα εκατομμύριο άνθρωποι πεθαίνουν κάθε εβδομάδα, και ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών υποφέρουν άσκοπα
- Αναγνωρίζοντας πως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας ορίζει πως η παρηγορητική φροντίδα οφείλει να αξιολογεί και να αντιμετωπίζει μαζί με τα σωματικά συμπτώματα και τα ψυχολογικά και κοινωνικά προβλήματα που τα συνοδεύουν
- Αναγνωρίζοντας πως η παρηγορητική φροντίδα δεν αφορά μόνο την οργάνωση υπηρεσιών παροχής της αλλά ενδιαφέρεται και για την σχετική έρευνα και εκπαίδευση
- Αναγνωρίζοντας πως οι πόροι που είναι διαθέσιμοι για την υγεία είναι περιορισμένοι, και πως η έρευνα πρέπει να έχει ως στόχο την εξεύρεση λύσεων μέσα σε λογικά πλαίσια
- Αναγνωρίζοντας πως η έρευνα που αφορά την παρηγορητική φροντίδα είναι αναγκαία προς όφελος των ασθενών που προσβάλλονται από ανίατες και προχωρημένες νόσους, αλλά και των οικογενειών τους
- Γνωρίζοντας πως η κατάλληλη και σωστά οργανωμένη έρευνα, ειδικά όταν βασίζεται σε αποδείξεις, είναι αναγκαία για την παροχή ικανοποιητικών υπηρεσιών αλλά και θεραπείας
- Γνωρίζοντας πως η έρευνα πάνω στην παρηγορητική φροντίδα έχει παρουσιάσει μεγάλη πρόοδο τα τελευταία χρόνια, δυστυχώς όμως δεν είναι ανάλογη της νοσηρότητας στις αναπτυσσόμενες χώρες
- Γνωρίζοντας πως παρά την εντεινόμενη έρευνα στο χώρο της παρηγορητικής φροντίδας, τα συμπεράσματα δεν εφαρμόζονται στην καθημερινή πρακτική, ώστε να ωφελούνται κατά το δυνατό οι ασθενείς και οι οικογένειές τους

νειές τους

- Γνωρίζοντας πως η έρευνα που πραγματοποιείται στις ανεπτυγμένες χώρες μπορεί μόνο μερικά να ωφελήσει τις χώρες με περιορισμένους πόρους
- Εκφράζοντας προβληματισμό διότι τα άρθρα που δημοσιεύονται σε επιστημονικά περιοδικά παρηγορητικής φροντίδας αναφέρονται σε μελέτες που γίνονται σε ανεπτυγμένες χώρες, με αποτέλεσμα τα θεραπευτικά πρωτόκολλα που προτείνονται να μην είναι εφαρμόσιμα αλλού
- Εκφράζοντας προβληματισμό διότι τα επιστημονικά άρθρα δημοσιεύονται σε περιοδικά που εκδίδονται στις ανεπτυγμένες χώρες, έχοντας έτσι υψηλό κόστος για τις αναπτυσσόμενες
- Επιθυμώντας να έρθουν σε συμφωνία σχετικά με την προαγωγή της έρευνας πάνω στην παρηγορητική φροντίδα στις αναπτυσσόμενες χώρες

Συμφωνούν να εργασθούν από κοινού ώστε:

1. να προσδιορίσουν, να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν αποτελεσματικές στρατηγικές για την βελτίωση της παρηγορητικής φροντίδας στις αναπτυσσόμενες χώρες
2. να καθορίσουν τις πρωταρχικές ανάγκες έρευνας πάνω στην παρηγορητική φροντίδα με βάση τις συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες και λαμβάνοντας υπ' όψη τις κατά τόπους κοινωνικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες
3. να εντοπίσουν πιθανούς χρηματοδότες και να κινητοποιήσουν τους διαθέσιμους πόρους ώστε να υποστηρίξουν την έρευνα πάνω στην παρηγορητική φροντίδα στον αναπτυσσόμενο κόσμο

Οι εκπρόσωποι προτείνουν τα εξής:

1. την ανάπτυξη υπηρεσιών παρηγορητικής φροντίδας που περιλαμβάνουν προγράμματα έρευνας και εκπαίδευσης
2. την επικέντρωση της έρευνας πάνω στην παρηγορητική φροντίδα στις ανάγκες και τις προτιμήσεις των επιμέρους ασθενών και των οικογενειών τους, λαμβάνοντας υπ' όψη τις σωματικές, ψυχολογικές, κοινωνικές και πνευματικές διαστάσεις του 'υποφέρειν' και αξιοποιώντας πολυπαραγοντικές προσεγγίσεις
3. τη συγκρότηση από μέρους κάθε οργανισμού που αντιπροσωπεύει μία χώρα ενός προγράμματος εργασίας πάνω στην παρηγορητική φροντίδα, το οποίο θα συμβάλει στη διαμόρφωση μίας παγκόσμιας ερευνητικής στρατηγικής. Οι χώρες που έχουν ήδη υποβάλλει τις προτάσεις τους θα πρέπει να συνεργασθούν με τις κατά τόπους οργανώσεις για την προώθηση της σχετικής αναπτυξιακής προσέγγισης
4. την επικέντρωση των εθνικών ερευνητικών προγραμ-

- μάτων στα κυρίαρχα προβλήματα των ασθενών και των οικογενειών τους και στα πεδία όπου η παροχή συνεισχυόμενης παρηγορητικής φροντίδας θα είναι εφικτή
5. την αναγνώριση, στα πλαίσια των τοπικών ερευνητικών προγραμμάτων, των διαφορετικών προτεραιοτήτων με βάση τις επικρατούσες νόσους που έχουν ανάγκη παρηγορητικής φροντίδας, καθώς και την ευαισθητοποίηση πάνω στις παραμέτρους που αφορούν την ανάπτυξη της αντίστοιχης φροντίδας
 6. την εκπόνηση οικονομοτεχνικών μελετών στις χώρες με περιορισμένους πόρους, ώστε η ιατρική πρακτική που εφαρμόζεται να βασίζεται σε αποδείξεις
 7. τη συνεκτίμηση, στα πλαίσια των παγκόσμιων ερευνητικών πρωτόκολλων, συγκεκριμένων τεχνικών και ηθικών θεμάτων που αφορούν την ερευνητική μεθοδολογία και την προαγωγή ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων, σε συνδυασμό όπου αυτό απαιτείται
 8. την οργάνωση στις χώρες με περιορισμένους πόρους προγραμμάτων διεξαγωγής έρευνας βασισμένης σε αποδείξεις, που θα παρέχουν τις αναγκαίες πληροφορίες για την αποτελεσματικότητα των δομών παροχής παρηγορητικής φροντίδας
 9. την υιοθέτηση από τις κυβερνήσεις, τους ιθύνοντες και τους νομοθέτες των αναπτυσσόμενων χωρών των κατάλληλων μέτρων για την εισαγωγή και την υποστήριξη της έρευνας πάνω στην παρηγορητική φροντίδα
 10. τη δέσμευση επιστημονικών ιδρυμάτων και οργανώσεων με υπάρχοντα ερευνητικά προγράμματα σε ανεπτυγμένες χώρες να βοηθήσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες να καθορίσουν θέματα οργάνωσης, σύνταξης πρωτοκόλλων και λήψης πρωτοβουλίας
 11. τη δέσμευση των πανεπιστημίων και των ακαδημαϊκών νοσοκομείων που παραδοσιακά υποστηρίζουν την πλειοψηφία των ερευνητών σε παγκόσμιο επίπεδο να εγκαταστήσουν δομές για τη στέγαση και την προώθηση της έρευνας πάνω στην παρηγορητική φροντίδα
 12. τη δέσμευση των χρηματοδοτικών οργανισμών να κατευθύνουν ένα ικανό ποσοστό των παροχών τους στις υπηρεσίες της παρηγορητικής φροντίδας στις αναπτυσσόμενες χώρες για την υποστήριξη της έρευνας και τη διασφάλιση της διάρκειάς της

Οι εκπρόσωποι:

- εκφράζουμε την ελπίδα ότι θα διατεθούν αρκετά χρήματα για την υποστήριξη της έρευνας στο πεδίο της παρηγορητικής φροντίδας στις αναπτυσσόμενες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της έρευνας που βασίζεται σε αποδείξεις
- καλούμε τους σχετικούς οργανισμούς, τα νοσοκομεία και τα πανεπιστήμια των αναπτυσσόμενων χωρών να προβούν στις απαραίτητες ρυθμίσεις ώστε η έρευνα και το αναγκαίο προσωπικό, οι πηγές, η υποδομή, τα

πλάνα αναθεώρησης και τα αντίστοιχα συστήματα να δημιουργηθούν και να διατηρηθούν

- προσκαλούμε τις επαγγελματικές οργανώσεις, τους εθνικούς οργανισμούς παρηγορητικής φροντίδας και άλλα αντίστοιχα σχήματα, να υποστηρίξουν την εκστρατεία αυτή, βελτιώνοντας έτσι την ποιότητα της παρεχόμενης φροντίδας στα προχωρημένα στάδια κάθε νόσου
- κάνουμε έκκληση στις κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων χωρών να παρέχουν την απαραίτητη υποστήριξη ώστε να εισαχθεί η έρευνα για την παρηγορητική φροντίδα στα ακαδημαϊκά ιδρύματα
- κάνουμε έκκληση στους σχετικούς οργανισμούς, τα ιδρύματα και τα τρέχοντα προγράμματα να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που προκύπτουν από τις υπάρχουσες επιτυχημένες συνεργασίες μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών
- κάνουμε έκκληση στις επιτυχημένες ομάδες έρευνας πάνω στην παρηγορητική φροντίδα για συνεργασία με τις νεοσύστατες ομάδες των αναπτυσσόμενων χωρών, παρέχοντάς τους επιστημονική και τεχνική υποστήριξη, τεχνογνωσία και τεχνολογία, καθώς και οικονομικές διευκολύνσεις εάν είναι δυνατό

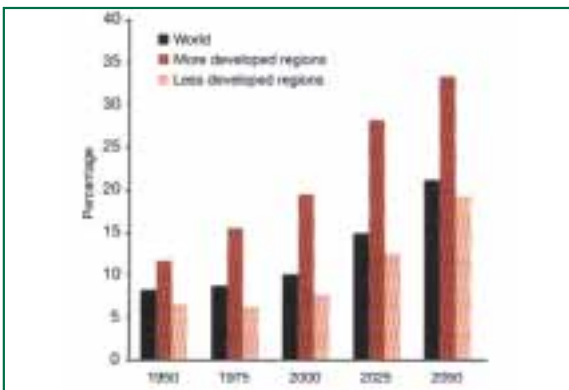
Συντάχθηκε στη Βενετία, την εικοστή έκτη ημέρα του μηνός Μαΐου του έτους δύο χιλιάδες έξι.

Η ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ

Γήρανση του πληθυσμού

Ο πληθυσμός στην Ευρώπη και σε άλλες αναπτυσσόμενες χώρες γερνάει. Η βελτίωση και εξέλιξη στην Δημόσια Υγεία, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης και αντιμετώπισης των λοιμωδών νοσημάτων και άλλων νοσηρών καταστάσεων, έχει ελαττώσει σε μεγάλο βαθμό το ποσοστό θανάτων στην παιδική και νεανική ηλικία. Οι άνθρωποι ζουν περισσότερο και το ποσοστό αυτών που ζουν πάνω από 60 χρόνια αυξάνεται και θα αυξηθεί περισσότερο τα επόμενα 20 χρόνια. (Πίν. 1)

Πίν. 1 Εκατοστιαία αναλογία πληθυσμού άνω των 60 ετών 2000 - 2020.

Το ποσοστό των υπερηλικίων ποικίλει στις διάφορες χώρες. Στην Ιαπωνία παραδείγματος χάρη οι υπερηλικές (>65 ετών) είναι το 1/4 του πληθυσμού, ενώ στις ΗΠΑ το 1/6. Μετά την ηλικία των 65 ετών ο μέσος όρος ζωής είναι 12 – 22 επιπλέον χρόνια, η δε Γαλλία και Ιαπωνία έχουν την μεγαλύτερη παράταση ζωής. Το ποσοστό των ανθρώπων που ζουν πάνω από την ηλικία των 80 χρόνων επίσης αυξάνει. Στην Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία και Ηνωμένο Βασίλειο το 4% του πληθυσμού είναι ήδη σήμερα υπερηλικές. Φαίνεται ότι στις άλλες χώρες θα ακολουθήσει η ίδια τάση όχι όμως με τόσο γρήγορους ρυθμούς. Οι γυναίκες ζουν περισσότερο από τους άνδρες με μερικές στατιστικές να αναφέρουν ότι ζουν 6 χρόνια περισσότερο, με συνέπεια το ποσοστό των γυναικών πάνω από 80 να είναι διπλάσιο αυτού των ανδρών.

Η αλλαγή της επιδημιολογίας της Νόσου

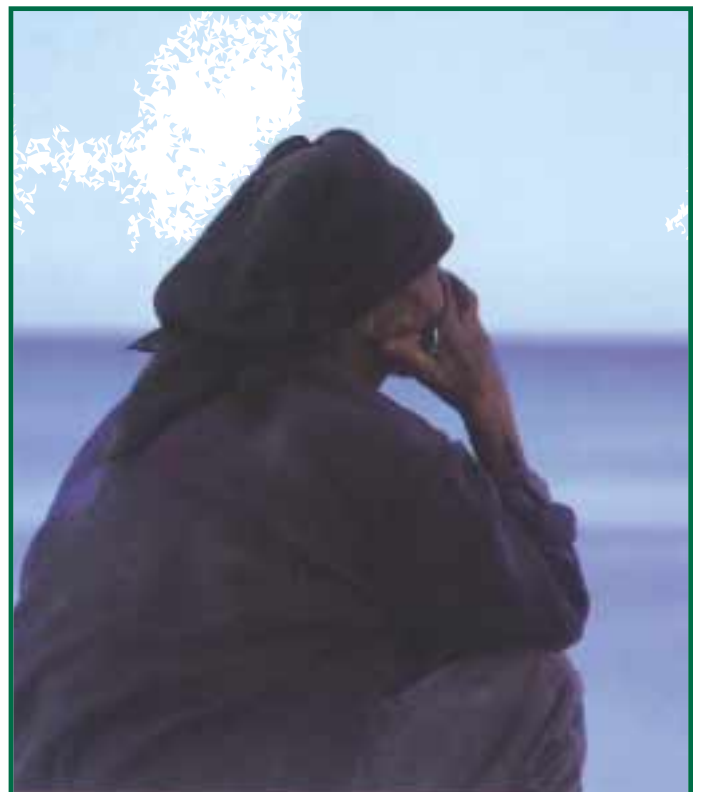
Καθώς ο πληθυσμός γερνάει, το είδος των νοσημάτων, από τα οποία κανείς υποφέρει και πεθαίνει αλλάζει. Οι περισσότεροι άνθρωποι πεθαίνουν από σοβαρά χρόνια νοσήματα όπως καρδιαγγειακά, αγγειακά εγκεφαλικά επεισόδια, νοσήματα του αναπνευστικού καθώς και καρκίνο.

Είναι δύσκολο να εντοπισθεί με βεβαιότητα πια είναι η επικρατέστερη αιτία θανάτου καθώς πολλοί υπερηλικές

υποφέρουν από διάφορα νοσήματα συγχρόνως, τα οποία όλα είναι δυνατόν να ευθύνονται για τον θάνατο. Η άνοια είναι ένα παράδειγμα νοσηρής κατάστασης η οποία συνήθως παραβλέπεται. Δεν είναι ακόμη πλήρως διαπιστωμένο κατά πόσο η παράταση ζωής συνοδεύεται από μακρότερες περιόδους ανικανότητας. Μερικά πρόσφατα δεδομένα και ενδείξεις δίνουν μια αισιόδοξη εικόνα, ότι δηλαδή η ανικανότητα φθίνει σε ικανοποιητικό ποσοστό καθώς τα άτομα γερνούν. Πάντως όσο ο πληθυσμός γερνάει και εφόσον τα χρόνια νοσήματα εμφανίζονται συχνότερα σε μεγάλες ηλικίες, τόσο ο αριθμός των ατόμων που θα ζήσουν με τις συνέπειες και συμπτώματα αυτών των νοσημάτων αυξάνει. Αυτό σημαίνει ότι αυξάνει και ο πληθυσμός των ατόμων που θα χρειαστούν βοήθεια στο τέλος της ζωής τους. Εκτός αυτού, οι γυναίκες πιο συχνά πάσχουν από άνοια, οστεοπόρωση και αρθρίτιδα, επομένως η πιθανότητα να εμφανίσουν ανικανότητα στην επιπλέον ζωή τους είναι αυξημένη.

Γήρανση και των ατόμων που παρέχουν φροντίδα στους ηλικιωμένους

Συνέπεια της γήρανσης του πληθυσμού είναι η ελάττωση του ποσοστού των νέων ανθρώπων ως συνέπεια της υπογεννητικότητας. Η ηλικία των «βοηθών», ιδιαίτερα των γυναικών που παραδοσιακά ασχολούνται με την φροντίδα και υποστήριξη ατόμων στο τέλος της ζωής τους, επίσης αυξάνει. Καθώς η αναλογία των εργαζομένων προς τους μεγαλύτερους ανθρώπους μειώνεται όλο και λιγότεροι, γυναίκες και άνδρες θα έχουν την δυνατότητα να προσφέρουν φροντίδα και υποστήριξη. Οι οικογένειες συρρικνώνονται λόγω της μετανάστευσης, των διαζυγίων και των συνθηκών ζωής. Η οικογένεια παρ' όλα αυτά επιθυμεί να προσφέρει τα καλύτερα στα υπερηλικά μέλη της.

Τα συστήματα Υγείας δεν εξασφαλίζουν επαρκώς υποστήριξη στους βοηθούς, τόσο στο σπίτι όσο και σε ιδρύματα. Το ψυχολογικό και οικονομικό κόστος για τις οικογένειες που φροντίζουν γέροντες και χρειάζονται βοήθεια είναι μεγάλο, ενώ για τις υπερήλικες γυναίκες είναι πολύ δύσκολο να φροντίσουν τους επίσης υπερήλικες συζύγους τους.

Οικονομικές συνέπειες των συστημάτων υγείας

Αναμφισβήτητα ο αυξανόμενος αριθμός των υπερηλικών επιβάλλει στα συστήματα Υγείας να παρέχουν πιο αποτελεσματική φροντίδα στο τέλος της ζωής. Το γεγονός ότι ο πληθυσμός γερνάει, δεν σημαίνει ότι το κόστος φροντίδας των ατόμων τελικού σταδίου θα ξεπεράσει το προϋπολογισμό. Το ποσοστό που αναλογεί στην φροντίδα των υπερηλικών ποικίλει ανάλογα με το σύστημα Υγείας. Διεθνείς συγκρίσεις καταδεικνύουν ότι δεν υπάρχει σταθερή σχέση μεταξύ του ποσοστού αυτού και του ποσοστού των υπερηλικών στην χώρα, παρά το γεγονός ότι οι ιατρικές εξελίξεις παρατείνουν τη ζωή με αυξανόμενο ρυθμό και αυτό συχνά σημαίνει και περισσότερα έξοδα. Πρόσφατες μελέτες στις Η.Π.Α., δείχνουν ότι παραπάνω έξοδα δεν σημαίνει απαραίτητα και βελτιωμένη ποιότητα παροχών.

Διακυμάνσεις της παρεχόμενης φροντίδας

Στην Αυστραλία και Γερμανία 1 στους 15 ηλικιωμένους ζει σε ιδρύματα, συγκριτικά με το Ηνωμένο Βασίλειο που η αναλογία είναι 1 στους 20.

Στις ΗΠΑ περίπου το μισό των ατόμων που ζουν πάνω από 80 έτη καταλήγουν σε οίκους ευγηρίας.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο το μεγαλύτερο ποσοστό χρημάτων για την συντήρηση χώρων φροντίδας προέρχονται από φιλανθρωπικούς φορείς, ενώ στις ΗΠΑ από κρατικές επιχορηγήσεις.

Ο τρόπος με τον οποίο λειτουργούν τα διάφορα συστήματα υγείας καθώς και η αποτελεσματικότητά τους, μας δίνουν πληροφορίες για το πώς οι αναπτυσσόμενες χώρες αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα και μπορούν να ανταλλάξουν την εμπειρία τους με σκοπό την καλλίτερη παροχή φροντίδας.

Επιμέλεια: Μαρία Κοκκολάκη

Μεταφρασμένο απόσπασμα από την έκδοση της Π.Ο.Υ. με τίτλο "Better Palliative Care for Older People" www.euro.who.int

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΦΙΛΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΗ.ΣΥ.Α ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ (7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2006)

Αγαπητό μέλος, αγαπητέ φίλε της Παρηγορητικής Φροντίδας

Σκέψου στο ευρύτερο ή στο στενό συγγενικό περιβάλλον σου τους συνάνθρωπους που ταλαιπωρούνται από χρόνιες αρρώστιες που δεν θεραπεύονται, όπως ο καρκίνος, η νόσος Α'λχάιμερ και άλλα νευρολογικά νοσήματα, AIDS, χρόνιες αρθρίτιδες, βαριά νεφρική και καρδιακή ανεπάρκεια. Οι άνθρωποι αυτοί αντιμετωπίζουν καθημερινά πάμπολλα προβλήματα, που συσκολεύουν τη ζωή τους και επηρεάζουν την ποιότητά της.

Και ενώ η Κλασική Ιατρική αντιμετωπίζει ενεργά το χρόνιο νόσημα πολύ λίγο ασχολείται με όλα εκείνα τα προβλήματα που έχουν οι ασθενείς κάτω από το φάσμα του επικείμενου θανάτου. Η Παρηγορητική Φροντίδα είναι ακριβώς το ανάχωμα στο τεράστιο αυτό κενό. Είναι η ενεργός φροντίδα των αρρώστων που η ασθένειά τους δεν είναι θεραπεύσιμη, είναι η φροντίδα που ενισχύει τη ζωή και βλέπει το θάνατο σαν τη φυσιολογική εξέλιξη της. Αντικείμενό της είναι ο έλεγχος του πόνου και άλλων συνοδών συμπτωμάτων και η ολιστική ψυχολογική,

κοινωνική και πνευματική στήριξη του αρρώστου και της οικογένειας στο νοσοκομείο ή στο σπίτι. Η ποιότητα στη ζωή των βαριά πασχόντων συνανθρώπων μας και η αξιοπρέπεια στο θάνατο είναι βασικό ανθρώπινο δικαίωμα και ελάχιστη υποχρέωση της κοινωνίας.

Αγαπητέ φίλε, μπορείς να βοηθήσεις στο έργο αυτό!!!

Σαν εξέχον μέλος της κοινωνίας ένωσε τη φωνή σου μαζί μας για να μάθουν όλοι πως η ανάτη ασθένεια έχει ανακούφιση. Η υπογραφή σου για την ενίσχυση των σκοπών της εταιρίας θα κινητοποιήσει την κοινωνία και την πολιτεία στο πρόβλημα και θα κάνει γνωστούς τους σκοπούς και τις δυνατότητες της Ελληνικής Εταιρείας Παρηγορητικής Φροντίδας Καρκινοπαθών και μη Ασθενών.

Γιατί όλοι δικαιούμαστε να ζήσουμε ανθρώπινα και να πεθάνουμε με αξιοπρέπεια

Το 2005 υπέγραψαν 144 προσωπικότητες της πολιτικής, καλλιτεχνικής επιστημονικής και πνευματικής ζωής. Η ανταπόκριση ήταν συγκινητική και η ευαισθητοποίηση αισθητή μέσω των επισκέψεων στο site μας, των τηλεφωνημάτων συμπαράστασης στην εταιρεία μας και την εκδήλωση ενδιαφέροντος από εθελοντές

- Αράχωβα (27-29 Γενάρη)
- Αθήνα, 10 Μαρτίου
- Ξάνθη, 18 Μαρτίου
- Αθήνα, 31 Μαρτίου
- Συνεχιζόμενη εκπαίδευση σε συνεργασία με τους Γενικούς

Γιατρούς της "ΕΛΕΓΕΙΑ", 7 - 10 Απριλίου, Μέτσοβο

- 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Περιφερειακής Αναισθησίας με διεθνή συμμετοχή (Ολυμπία, 19-21 Μαΐου)

- Σύρος, 2 Ιουνίου

- Κρήτη, 17 Ιουνίου

- Πανηγυρικός εορτασμός της Παγκόσμιας Ημέρας Παρηγορητικής Φροντίδας (7 Οκτωβρίου)

- Συνεχιζόμενη εκπαίδευση σε συνεργασία με τους Γενικούς Γιατρούς της "ΕΛΕΓΕΙΑ", 13 - 16 Οκτωβρίου, Πόρτο Χέλι

- Σέρρες, 17 Νοεμβρίου

- 5η Ημερίδα γνωριμίας με την Παρηγορητική Φροντίδα (Νοσοκομείο Ευαγγελισμός, Αθήνα, 9 Δεκεμβρίου)

8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Περιφερειακής Αναισθησίας, Πόνου και Παρηγορητικής Αγωγής. Ολυμπία, Μαΐος 19-21 2006

Στο συνέδριο συμμετέχουν διακεκριμένοι Έλληνες και ξένοι ομιλητές όπως οι: M. Filbet ΠΡΟΕΔΡΟΣ EAPC, G. Ivani εκλ. ΠΡΟΕΔΡΟΣ ESRA, M. Puig ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ Αναισθησιολογίας, N. Rawal Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ESRA, G. Varrassi εκλ. ΠΡΟΕΔΡΟΣ EFIC, A. Van Jundert τ. ΠΡΟΕΔΡΟΣ ESRA.

**3rd EAPC Research Forum
25-27 May 2006, VENICE ITALY**

Στις 25-27 Μαΐου 2006 θα γίνει στη Βενετία το 3ο Ερευνητικό Forum της EAPC. Μέχρι σήμερα έχουν γίνει αποδεκτά 440 επιστημονικά κείμενα από 40 χώρες, κυρίως ευρωπαϊκές.

5η Ημερίδα «Γνωριμία με την Παρηγορητική Φροντίδα»

9 Δεκεμβρίου 2006, Δώμα Νοσ. Ευαγγελισμός

Η διοργάνωση της Ημερίδας έχει γίνει πλέον θεσμός μετά την επιτυχία των προηγούμενων, που κάλυψαν θεωρητικά τα περισσότερα επιστημονικά πεδία της ΠΣΦ. Στην 5η Ημερίδα θα συζητηθεί για πρώτη φορά με βιωματικό τρόπο η καθημερινή πρακτική και θα εντοπιστούν τρέχοντα προβλήματα